

Н. В. Вертелецька

ДИНАМІКА ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ НАСЕЛЕННЯ РІВНЕНЩИНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1944-1953 рр.)

У статті досліджені зміни національної структури населення Рівненської області, пов'язані з наслідками Другої світової війни і особливостями радянської національної політики у післявоєнний період. З'ясовані причини зменшення польського, чеського, німецького, єврейського населення, простежено зміни кількості українського населення, обґрунтовано процеси, пов'язані зі збільшенням росіян в краї.

Ключові слова: демографічна ситуація, структура населення, українці, поляки, чехи, росіяни, євреї, міграція, еміграція.

У 2011 р. людство відзначило 66-річницю завершення Другої світової війни. Однак для України, в тому числі Рівненщини вона продовжувалась ще тривалий час. У перші повоєнні роки керівництво СРСР, прагнучи уніфікувати етнонаціональну структуру населення західноукраїнського регіону, ініціювало масові переселенські, депортаційні та репресивні акції. У цьому контексті актуальним є дослідження змін національного складу населення у різних областях краю, зокрема Рівненщини.

У післявоєнний період понад третину багатонаціонального населення Рівненщини було піддано різним за характером насильницьким акціям: переселенню, депортації, репатріації, фізичному винищенню. Особливо масштабними були репресії проти учасників українського національно-визвольного руху та членів їхніх родин. У роки війни та післявоєнний період одночасно зі зменшенням кількості євреїв і німців, виселенням поляків і чехів, відбувається міграція росіян. Все це кардинально вплинуло на національну структуру населення краю.

Метою наукової статті є дослідження змін етнонаціональної структури населення Рівненської області у контексті радянської національної політики в західноукраїнському регіоні у післявоєнний період.

Поставлено завдання з'ясувати причини зменшення кількості єврейського, німецького, польського, чеського населення, обґрунтувати зміни чисельності українців, прослідкувати тенденції збільшення росіян в області.

Джерелами для написання статті є документи Державного архіву Рівненської області [2, 3, 4]. Дана тема висвітлюється українськими дослідниками, зокрема С. Макарчуком [16], Ю. Сливкою [3, 4], В. Кіцаком [12].

Найважчим наслідком Другої світової війни стали людські втрати на території України, зокрема і Рівненщини. Населення краю скоротилося із 1 млн. 140 тис. осіб до 739 тис. або на 35%, в тому числі – міське із 150 тис. осіб до 89 тис. та сільське – із 990 тис. до майже 650 тис. [5, арк.15]. Проф. С. Макарчук наводить дані, що за період німецької окупації в області було вби-

то понад 175 тис. осіб [17, с.380]. За підрахунками демографів А. Перковського та С. Пирожкова, станом на 1 січня 1945 р. загальом населення західноукраїнського регіону складало 5 385 тис. осіб, тобто порівняно з 1941 р. скоротилося на 38%, у тому числі в Рівненській області майже на 40%. Найбільш помітним було скорочення міського населення краю: кількість мешканців Рівного за час війни зменшилася на 55% [19, с.17].

Отже, хоча статистичні дані різних дослідників дещо різняться між собою, але не надто суттєво. Загалом всі засвідчують про великі втрати населення регіону в роки війни.

Особливо постраждало у роки війни єврейське населення з огляду на нацистську політику. Внаслідок голокосту переважна частина євреїв області була знищена.

Після війни у регіоні майже не залишилося німців. Ще 16 листопада 1939 року між урядами СРСР і Німеччини була підписана угода про евакуацію українського та білоруського населення з території колишньої Польщі, що відійшла в зону державних інтересів Німеччини і німецького населення з території колишньої Польщі, котра опинилася в зоні державних інтересів СРСР [1, арк.1-12]. Вона безпосередньо торкнулася долі волинських німців, які до 1940 року були четвертою за кількістю національною меншиною на західноволинських землях і компактно проживали у Рівненському, Здолбунівському та інших повітах.

У 1945 р. на Рівненщині проживало 647,5 тис. українців, 45,7 тис. поляків, 29,6 тис. чехів, 9,9 тис. білорусів, 4 тис. росіян, 1,4 тис. євреїв [2, арк.16]. В окремих районах області поляки складали значний відсоток мешканців, зокрема у Людвипільському районі їх частка налічувала 28%, Клесівському – 25%, Сарненському – 17%. Порівняно з іншими районами, у Млинівському районі більшою була частка чеського населення – понад 10% [3, арк.18].

Зауважимо, що проблема втрат українського населення області в результаті депортаційних і репресивних дій тоталітарного режиму ще потребує уточнення в результаті у зв'язку суперечливості різних даних.

Значних втрат місцеве населення зазнало внаслідок мобілізації у 1944-1945 рр. до лав Червоної армії та участі в бойових діях. Про те, яке значення надавалося цій справі, свідчить той факт, що вже 6 березня 1944 р. в інформації на ім'я Й. Сталіна перший секретар ЦК КП(б)У М. Хрущов наполегливо ставив питання про мобілізацію всього чоловічого населення призовного віку, окремо акцентуючи увагу на тому, щоб «всіх мобілізованих негайно відвести в тиліві округи і після фільтрації кращих направити в бойові частини, а решту використати в тилу...» [21, с.57]. Військовий відділ Рівненського обкому партії повідомляв ЦК КП(б)У, що на 20 квітня 1944 р. в області було призвано понад 69 тис. осіб, з яких добровільно з'явилися до військкоматів лише 2,6 тис., а решту було забрано насильно [13, с.347].

Хоча достовірних узагальнюючих даних про полеглих на фронтах уродженців краю немає, але варто підкреслити, що на фронтах гинули представники всіх націй, проте українці серед них переважали, адже перед війною більшість населення області було українським.

Зменшенню українського населення Рівненщини спричинила сталінська репресивна політика щодо учасників українського національно-визвольного руху. Протягом лютого-грудня 1944 р. з західноукраїнського регіону було депортовано 4 744 родин (13 320 осіб) так званих бандпосібників, у тому числі із Рівненської області – 3 212 осіб [8, с.140].

На зменшення загальної кількості населення західних областей України, зміну його етнонаціональної структури помітно впливало переселення частини українських селян у південні та східні області УРСР і набір сільської молоді на роботу в промислові підприємства Донбасу, Уралу та Кривбасу. Так, процеси, пов'язані з переселенням людей, зокрема українців, у південні області УРСР активізувалися з проведенням колективізації і заселенням хуторів. 12 серпня 1949 року була прийнята постановка Ради Міністрів СРСР і ЦК КП(б)У «Про переселення колгоспників і одноосібних селян у колгоспи і радгоспи південних областей УРСР» [4, арк.47]. За неповними даними, лише впродовж січня 1951 – вересня 1952 рр. з Волинської та Рівненської областей в інші регіони Радянського Союзу було переселено 5 795 селянських господарств [11, с.146].

З метою пропаганди та активізації переселення широко рекламувалося заможне життя у нових місцях. У місцевих газетах публікувалися численні листи від імені переселенців. Ось що повідомляла з Криму своїм землякам на Рівненщині Х. Мороз: «Мені відразу виділили квартиру, а потім через кілька місяців, коли був готовий, дали новий, добрий будинок. Колгосп, у який ми вступили багатий, тут є всі можливості жити заможно та культурно. Але нашому колгоспові не вистачає робочих рук. Для того, щоб впоратися зі всіма роботами тільки в 1957 році необхідно прийняти 148 працездатних осіб. Дорогі земляки! Мені доручили просити всіх, хто бажає, переселятися до нас у Крим, – місце і робота знайдеться всім» [20, с.68]. Однак, життя в степових районах Криму для переселенців було вкрай тяжке, тому наприкінці 50-х років люди намагалися повернутися назад.

У повоєнний час, прагнучи уніфікувати етнонаціональну структуру населення регіону, керівництво СРСР ініціювало переселенські акції, які у першу чергу торкнулися польського населення.

9 вересня 1944 р., була підписана угода між урядом УРСР та Польським Комітетом Національного Визволення про взаємну евакуацію населення. Відповідно до ст. 1 зазначеної угоди, необхідно було «приступити до евакуації всіх поляків і євреїв, які перебували в польському громадянстві до 17 вересня 1939 р. і бажають переселитися на територію Польщі». Осередко на-

голошувалося, що «евакуація є добровільною і тому примус не може бути застосований ні прямо, ні посередньо» [5, с.287].

Основною причиною підписання цієї угоди було бажання обох сторін вилючити ті національні групи, які не «вписувалися» у бажану національну структуру населення двох держав, шляхом їх переселення на етнічну батьківщину. Проте справжні наміри ретельно приховувалися радянською пропагандою. Коментуючи підписання угоди 9 вересня 1944 р. газета «Радянська Україна» в своїй передмові назвала її «новим кроком на шляху до дальшого зміцнення польсько-радянської співдружби, новим проявом того духу взаємної поваги і братерства, яке характеризує взаємовідносини між українським народом і демократичною Польщею, що відроджується» [12, с.96].

Проте, реакція польського населення західноукраїнського регіону на підписання Люблінської угоди була загалом негативною. Наприклад, робітник Рівненського міського водогону Вашек говорив: «Нехай мене краще вб'ють бандерівці, але в Польщі мені немає чого робити» [21, с.89].

Москва і Варшава аргументували перед Заходом акцію евакуації як прояв гуманізму, бажання припинити будь-які українсько-польські міжусобиці. Переселяючи поляків, радянський уряд прагнув запобігти створенню серйозної опозиції в особі польської національної меншини й отримував шанс для переселення у західні області УРСР росіян і представників інших національностей з метою реалізації політики русифікації. Переселення із Польщі українців ліквідувало для Москви небезпеку появи за межами СРСР осередку активної української еміграції. В свою чергу, виселення українців означало для польського керівництва, керованого Москвою, можливість знайти місток єднання з неприхильно настроєними до нього широкими колами польської громадськості.

Безпосереднім здійсненням переселення польських громадян із західних областей УРСР займався Головний уповноважений Польського Комітету Національного Визволення, а згодом Тимчасового польського уряду Я. Вольський та Головний представник уряду УРСР з евакуації польських громадян В. Цоколь. Заступником Головного представника уряду УРСР було призначено полковника держбезпеки І. Гребченка, що мав у своєму безпосередньому підпорядкуванні оперативних працівників НКВС. Одночасно було створено 18 районних представництв з переселення польських громадян, з них 2 – на Рівненщині – у Рівному і Дубно.

Радянські каральні органи в умовах розгортання репресій проти поляків, які сприяли утвердженню атмосфери страху, взаємних підозр, ефективніше здійснювати своє основне завдання – контроль громадської думки та недопущення антирадянської діяльності. В таких умовах все більше поляків зголошувалося на переселення. До 15 лютого 1945 р. було зареєстровано на виїзд 91 702 родини (272 202 особи) польського та єврей-

ського населення, проте виїхало тільки 18 231 родина (49 985 осіб), у тому числі з території Рівненської області 3 783 родини (11 937 осіб) [12, с.111].

У липні 1945 р. уряди УРСР та Польщі підписали протокол про продовження евакуації населення до 1 листопада 1945 року. Згодом цей термін був ще раз продовжений.

Переселення поляків з території західних областей України в основному було завершено до 1 вересня 1946 р. Всього по регіону було обліковано 305 226 родин, або 873 478 осіб, які підлягали переселенню. Подало заяви на виїзд у Польщу 301 755 родин, або 859 905 осіб. Виїхало 301 755 родин, або 789 982 особи. З Рівненської області було переселено 69 075 осіб. Національний склад переселенців був таким: поляки – 746 993 особи, євреї – 30 408, представники інших національностей – 12 581 [12, с.117]. Зауважимо, що частина поляків залишилася в західних областях УРСР, зосередившись в основному в містах.

Паралельно з виїздом поляків розпочалося переселення українців з південно-східних районів Польщі. За радянськими планами передбачалося прийняти більше 460 тис. українців, з яких у західних областях мали бути розселені понад 148 тис., у тому числі в Рівненській – 14 тис. [6, с.98].

Далеко не всіх переселенців чекав гостинний прийом і в Україні. При облаштуванні переселенців порушувалась компактність їхнього розселення, не надавалося необхідних господарських будівель. Це стимулювало переїзд деяких родин зі східних регіонів на захід України, де зберігалось сприятливіше для них етнокультурне та господарське середовище.

Загалом, протягом 1944-1949 рр. із південно-східних районів Польщі до УРСР прибуло близько 482 тис. українців [7, с.105]. Встановити точну цифру тих, які поселилися на Рівненщині складно через відсутність достовірних і повних статистичних даних. Цікаві факти у результаті аналітичного опрацювання низки різномірних документів наводить А. Жив'юк, який прийшов до висновку, що «включно у виселених польським населенням та загинними на фронті призовниками 1944-1945 рр., але без тих, хто помер чи був ув'язнений у тилу, або став жертвою трудової мобілізації, загальна цифра втрат серед жителів Рівненщини за 1944-1952 рр. виростає до 189 689 людей, що дає підстави вести мову про соціальну, або не гуманітарну катастрофу, яку пережив регіон» [10, с.113].

Втілення у життя національної політики радянського режиму виявилось також у проведенні оптації – формально добровільного вибору громадянства СРСР українцями (русинами) Чехословацької республіки і громадянства ЧСР – чехами та словаками Волині та Закарпаття. Оптація, як акт формально добровільного вибору громадянства, назовні виглядала позитивним явищем, а насправді, ці процеси були набагато суперечливішими і призвели до особистих трагедій людей.

10 липня 1946 р. у Москві було підписано «Угоду між урядом ЧСР і урядом СРСР про право на оптації і переселення відповідно громадян чеської і словацької національності, які проживають в СРСР на території колишньої Волинської губернії, і чехословацьких громадян української національності, які проживають на території Чехословаччини». Цей етап оптації охоплював другу половину 1946-1947 рр.

До квітня 1947 р. у Рівненську область прибуло 1 254 родини (5 518 осіб) українських переселенців. На виїзд у Чехословаччину зареєструвалося у Рівненській області 6 352 родини (19 970 осіб) чеської та словацької національності, а виїхало – 4 516 родин (14 305 осіб) [9, с.98].

Всього станом на 30 липня 1948 р. у дев'яти районах Рівненської області (Рівненський, Дубнівський, Здолбунівський, Млинівський, Козинський, Вербський, Гощанський та Острожецький) було розселено 1 840 родин переселенців з Чехословаччини, які отримали 1 645 будинків та були наділені 8 115 га землі [9, с.100].

В цілому у ході так званої «волинської акції» з України до ЧСР виїхало майже 33 тис. осіб, а з Чехословаччини в Україну переїхало понад 12 тис. [9, с.102].

Намагаючись докорінним чином змінити етнонаціональну структуру населення західних областей України, тоталітарний режим сприяв інтенсивній міграції росіян. На збільшення російського населення регіону в перші повосенні роки помітно впливав переїзд на постійне місце проживання демобілізованих військовослужбовців Червоної армії. На початок 1946 р. на Рівненщині поселилося майже 18,3 тис. демобілізованих військовослужбовців. Значну частину серед них становили росіяни, які зосереджувалися в містах і містечках краю.

Впродовж 1945-1947 рр. чисельність росіян Рівненської області збільшилась у 7,4 рази, досягнувши майже 30 тис. чол. Як засвідчують матеріали поточного обліку населення, протягом 1944-1959 рр. російське населення західних областей УРСР збільшувалось в середньому на 20 тис. осіб щорічно [17, с.203].

Міграція росіян у західні області України була виявом цілеспрямованої політики влади, яка прагнула прискорити політичну, економічну і культурну інтеграцію краю у загальносоюзний простір. Основний контингент мігрантів становили працівники партійних, державних і силових структур, а також управлінського апарату. Проте, не варто недооцінювати й значення індустріалізації регіону, яка вимагала відповідного кадрового забезпечення. Основним місцем зосередження російської спільноти стали обласні та районні центри.

Поряд із росіянами, в регіоні зростала кількість єврейського населення. Обіймаючи в своїй більшості важливі посади в органах влади та управління, вищій освіті, охороні здоров'я, прибулі з різних регіонів Радянського Союзу вирізнялися вищим соціальним статусом, а відповідно і рівнем життя.

Загалом, впродовж 1945-1949 рр. населення західних областей України зросло на 921 тис. осіб [15, с.22].

У повоєнні роки тривало повернення радянських громадян, які були примусово вивезені окупаційними властями на роботи в Німеччину. Офіційний початок цьому процесу дало рішення Ради Народних Комісарів СРСР від 4 жовтня 1944 р. «Про повернення на Батьківщину громадян СРСР». Згідно цього рішення, у системі НКВС створювалися фільтраційні (перевірочні) пункти на західних кордонах Радянського Союзу та фільтраційно-перевірочні комісії при районних та обласних органах внутрішніх справ.

На прийом та подальшу відправку репатрійованих громадян негативно впливала невідповідність фільтраційних пунктів, навіть у плані наявності елементарних умов проживання. «Ти не уявляєш, – писала одна з репатрійованих своїй родичці, – скільки тут вже людей, а землянок – не вистачає. Світла немає. За водою доводиться йти більш як за кілометр. Близьку поспати ніде, помитися – теж» [13, с.75].

Репатріація із західних зон проходила в три етапи: на першому (березень – вересень 1945 р.) вона була в основному добровільною, за винятком примусової видачі військовослужбовців колишніх німецьких частин; на другому (жовтень 1945 р. – червень 1947 р.) – репатріація носила примусовий характер; на третьому (липень 1947 р. – грудень 1951 р.) – вона проводилася здебільшого в добровільному порядку.

Повернення уродженців Рівненщини, які опинилися в Німеччині, відбувалося досить повільно. Основною причиною цього був страх перед можливими репресіями.

Саме тому чимало людей відмовлялися повертатися додому і залишалися за кордоном. Опосередковано про кількість так званих «переміщених осіб», які на кінець 40-х років ще залишалися на Заході, свідчать наступні дані: у вересні 1948 р. в Німеччині та Австрії перебувало близько 104 тис. українців, у тому числі 68 тис. галичан, 3 тис. вихідців з Волині, Закарпаття та Буковини [19, с.129]. На 1950 р. до СРСР повернулося 1 850 тис. колишніх українських «остарбайтерів» та ще близько 150 тис. залишилися на Заході [13, с.68]. Разом з тим, на Заході залишилася чисельна еміграція колишніх мешканців краю, які добровільно виїхали в роки війни до Німеччини та окупованих нею країн, боячись повернення радянської влади.

Проте зростання загальної кількості населення не було якісним відтворенням етнонаціонального організму західноукраїнського регіону. На тлі значних втрат населення в роки війни, переселення значної частини поляків, чехів, представників інших національних груп, репресивно-каральної політики, організованого виїзду частини сільської молоді в інші райони Радянського Союзу, своїм динамізмом вирізнявся приріст кількості росіян за рахунок міграції та асиміляції так званого російськомовного населення. Водночас, помітно змінилася статеві-вікова структура населення, де значно зросла частка жінок та осіб старшого віку.

Таким чином, після відновлення радянської влади у Рівненській області, як і в інших областях України було взято курс на форсовану уніфікацію всіх сфер життя відповідно до радянських взірців. Одним з інструментів цієї політики стала трансформація етнонаціональної структури населення. Вона здійснювалася передовсім шляхом депортації окремих етнічних груп, що не «вписувалися» в типову радянську модель, де особливе місце посідав російський етнос. Метою переселенських і депортаційних акцій у післявоєнний період було створення моноетнічних держав. Замість колишніх традиційних національних груп, насамперед польської, єврейської, німецької, чеської на Рівненщині почала чисельно зростати за рахунок міграції зі східних регіонів УРСР та СРСР нова – російська національна меншина.

Список використаних джерел:

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України. Центральний Комітет Комуністичної партії України. – Ф. 1. – Оп. 20. Спр. 7308.
2. Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО), Ф. П – 400 (Ровенський обласний комітет Комуністичної партії України). – Оп. 3. – Спр. 217.
3. ДАРО, Ф. Р – 454. (Статистичне управління Ровенської області). – Оп. 3. – Спр.18.
4. ДАРО. – Ф. Р – 654. (Отдел переселения исполкома Ровенского областного совета депутатов трудящихся. 1944-1955 года). – Оп. 1. – Спр. 40.
5. Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. Документи, матеріали, спогади : у 3 т. / упорядн.: Ю.Ю. Сливка та ін. ; відп. ред. Ю.Ю. Сливка. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. – Т. 1: 1939-1945. – 752 с.
6. Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 50-х рр. Документи, матеріали, спогади : у 3 т. / упорядн.: Ю.Ю. Сливка та ін. ; відп. ред. Ю.Ю. Сливка. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. – Т. 2: 1946-1947. – 540 с.
7. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали / ред. кол.: Ю.Ю. Сливка (відп. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1995. – Т. 1: 1939-1953. – 750 с.
8. Білас І.Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953 : суспільно-політичний та історико-правовий аналіз : у 2-х кн. / І.Г. Білас. – К. : Либідь, 1994. – Кн. 1. – 432 с.
9. Вовканич І. Оптаційні процеси між Чехословаччиною і СРСР у перші післявоєнні роки / І. Вовканич, М. Гайдош // Наук. вісник Ужгород. держ. ун-ту. Серія: Історія / ред. кол.: І.Ф. Король (відп. ред.) та ін. – Ужгород : УжДУ, 1998. – № 2. – С.97-102.
10. Жив'юк А. Втрати населення Рівненської області у 1944-1952 роках: характеристика та порівняльний аналіз радянських і націоналістичних даних / А. Жив'юк. // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Іст. науки. – 2010. – №1. – С.106-113.
11. Івасюта М.К. Нариси історії кологоспного будівництва в західних областях Української РСР / М. К. Івасюта. – К. : Вид-во АН УРСР, 1962. – 316 с.
12. Кіцак В. Розселення українців Польщі в УРСР (1944-1947). Переселення їх із південних та східних областей в Західну Україну / В. Кіцак //

- Альманах «Молода нація» / гол. ред. О. Проценко. – К. : Смолоскип, 2000. – № 1. – С.96-122.
13. Киричук Ю. Ставлення ОУН-УПА до мобілізації населення західних областей України в Червону Армію (січень 1944 – травень 1945 р.) / Ю. Киричук // Вісник Львів. ун-ту. Серія історична / ред. кол.: М. Мудрий (відп. ред.) та ін. – Львів : АНУ ім. І. Франка, 2000. – Вип. 35-36. – С.344-353.
 14. Коваль М. «Остарбайтери» України – раби Гітлера, ізгої Сталіна / М. Коваль // Політика і час. – 1998. – № 10. – С.68-75.
 15. Копчак С.І. Деякі питання міграційного руху населення західних областей УРСР (1945-1950) / С.І. Копчак, В.П. Копчак // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. – Вип. 23. – К. : Наук. думка, 1989. – С.19-24.
 16. Макарчук С. Нищення населення Волині в часи війни (1941-1945) / С. Макарчук // Вісник Львів. ун-ту. Серія історична / ред. кол.: М. Крикун (відп. ред.) та ін. – Львів : АНУ ім. І. Франка, 1999. – Вип. 34. – С.361-382.
 17. Нариси історії Ровенської обласної партійної організації / авт. кол.: В.І. Вишнякова та ін. ; ред. кол. О.Г. Мартинова (голова) та ін. – Львів : Каменяр, 1981. – 264 с.
 18. Перковський А.А. Демографічні втрати населення Української РСР у 40-х рр. / А.А. Перковський, С.І. Пирожков // Укр. іст. журн. – 1990. – № 2. – С.15-25.
 19. Стрільчук А.В. Соціальний склад українських біженців після Другої світової війни / А.В. Стрільчук // Питання історії України : зб. наук. ст. / ред. кол.: В.М. Ботушанський (редактор) та ін. – Чернівці : Золоті литаври, 1998. – Т. 2. – С.125-133.
 20. Дерманські дзвони : збірник спогадів та документів / ред.-вид. група: П. Веселик та ін. – Рівне : Азалія, 1998. – 112 с.
 21. Із криниці печалі : збірник спогадів та документів / ред.-вид. група: П. Веселик та ін. – Рівне : Азалія, 1997. – 119 с.

The changes of the national structure of the population in Rivne region which are connected with the consequences of the Second World War and peculiarities of the soviet national policy during the afterwar period are researched in the article. The reasons of the Polish, Czech, German and Jewish population reduction are found out the changes of the Ukrainian population amount are observed and the processes connected with increasing of the Russian population in the region are well-grounded.

Key words: *ethnonational structure, Ukrainians, the Polish, Chechs, Russians, Germans, the Jewish, migration, emigration.*

Отримано: 12.10.2011